

**Фаннинг умумий
мақсади, вазифалари
ва умумий
тушунчалари**

- *Ишлаб чиқариш жараёнлари хавфсизлиги фани бевосита ишлаб чиқариш жараёнлари таъсирида содир бўлиши мумкин бўлган хавфларни ва уларни ишловчиларга таъсирини камайтириш мақсадида бажарилган ишлар асосидаги ҳолатини ўрганади. Умумий қилиб таърифлаганда ишловчиларни ишлаб чиқариш жараёнида иштирок этиш вақтида хавфлардан ҳимояланганлик ҳолатини ўрганади*

- *Хавф икки кўринишда бўлади: яширин (потенциал) ва очик (реал). Яширин хавф очик хавфга айланганда ишлаб чиқаришда ишловчиларга зарар етказиши мумкин. Зарар заҳарланиш, касалланиш ва шикастланиш ҳатто ўлим кўринишида бўлиши мумкин.*

- *Фанда ўзига хос ва тегишли айрим атама ва иборалар кўпроқ ишлатилади. Ишлаб чиқариш, хавф, хавфсизлик, муҳофаза, ёнгин, зарарланиш, касалланиш, жароҳатланиш, санитария, гигиена, омил, касб касаллиги шароит, ҳимояланиш воситалари ва шу қабилардан кўплаб фойдаланилади:*

- *Ишлаб чиқариш – бу маҳсулот ишлаб чиқариш ёки ишни бажариш билан боғлиқ бўлган ҳолат, бунда иш кучи, асбоб ускуналар, техника, усул, материал, иш ҳаракати ва бошқа зарурий манбаларнинг биргаликдаги ҳаракати. Масалан сув хўжалигида нов ишлаб чиқариш, товар-бетон, тузилмалар ишлаб чиқариш ва бошқалар.*

- *Меҳнат муҳофазаси – иш жараёнида инсон хавфсизлиги, саломатлиги ва иш қобилиятини оширишни таъминловчи қонунлар системаси ҳамда уларга мувофиқ келадиган социал – иқтисодий, ташкилий, техникавий гигиеник ва даволаш профилактикаси тадбирлари ҳамда воситалари.*

- *Иш жойларида тўлиқ зарарсиз ва хавфсиз ишлаш учун шароит яратиш амалда мумкин эмас. Шу сабабли меҳнат муҳофазасининг вазифаси зарарли ва хавфли ишлаб чиқариш омилларининг ишловчиларга таъсирини энг кам даражага келтиришга имкон берадиган чоратадбирларни кўришдан, ишчининг шикастланишининг олдини олишдан, юқори меҳнат унумдорлигига эришишга ёрдам берадиган қулай шароитларни яратишдан иборат.*

- *Техника хавфсизлиги – ишловчиларга ишлаб чиқаришда техника хавфсизлиги, унинг олдини оладиган ташкилий чоратадбирлар ва техника воситалари системаси.*

- *Ёнғин хавфсизлиги – объектда ёнғин пайдо бўлиши хавфининг олдини олиш, шунингдек моддий бойликларни муҳофаза қилишдан иборат.*

- *Ишлаб чиқариш санитарияси – ишлаб чиқаришдаги зарарли омиллар таъсирининг олдини оладиган чора-тадбирлар ва техника воситалар системаси.*

- *Ишлаб чиқаришдаги хавфли омиллар – ишлаб чиқаришда ишловчиларга муайян шароитларда таъсир этганда шикастланишга ёки соғлиқнинг кескин ёмонлашувиغا таъсир этадиган омил. Ишлаб чиқаришдаги зарарли омил – ишчиларга иш вақтида таъсир этиб, касалланишга ёки иш қобилиятининг пасайишига олиб келадиган омил.*

- Зарарли омилларга нефт маҳсулотлари (бензин, дизел ёнилғиси буғлари, пестицидлар, минерал ўғитлар, чанг, шовқин, вибрация (тебраниш) иш жойида намликнинг ортиши ёки кучли ёритилганлиги, иқлим шароитлари) ва бошқалар киреди.

- *Электр хавфсизлиги – кишиларни электр токи, электр ёйи, электрмагнит майдонининг зарарли ҳамда хавфли таъсиридан муҳофаза қилишни таъминлайдиган ташкилий ва техник чора-тадбирлар системаси.*

- *Шикастланиш – ишлаб чиқаришдаги зарарли ёки хавфли таъсирлар натижасида инсон органлари ёки тери қоплами физиологик бир бутунлигининг бузилиши.*

- *Меҳнат шароити - меҳнат жараёнида инсоннинг саломатлиги ва иш қобилиятига таъсир этадиган омиллар мажмуи.*

- *Шахсий ҳимояланиш воситалари – бир ходимни муҳофаза қилиш учун хизмат қиладиган воситалар. Шахсий ҳимояланиш воситаларига – иш кийими, пойафзал газ ниқоблар, респираторлар, ниқоблар, шлемлар, ҳимоя кўзойнаклари, қулоқчинлар ва бошқалар кирди.*

- *Ишлаб чىقارىشىдаги
бахтсиз ھодиса – иш
вақтида юз берადиган
ھодиса.*

- *Касб касаллиги – киши организмига иш шaroитларининг зарарли таъсири натижасида келиб чиққан (сурункали чангли бронхитлар, титраш касаллиги, ҳар хил кимёвий препаратлар билан заҳарланиш) касалликдир.*

- *Иш жараёнида ҳаво таркибидаги зарарли моддаларнинг меъёрий рухсат концентрацияси (МРК) – 8 соатли ёки бошқа иш кунни, шунингдек ҳафтасига 40 соатдан ортиқ бўлмаган, ишлаши давомида касаллик ёхуд соғлигида ўзгаришлар келтириб чиқармайдиган миқдор.*

Сув хўжалиги ишлаб чиқариши мураккаб комплекс ҳисобланади. Деталлар ва иншоотларни лойиҳалашдан уларни эксплуатациясигача бажариладиган жараёнлар фаннинг объекти ҳисобланади.

Ишлаб чиқариш жараёни маҳсулот ишлаб чиқариш ёки маълум иш турини бажариш билан боғлиқ, вақт, асбоб-ускуна, машина-механизм, технологиялар, материаллар ва бошқа кўпгина манбалар билан боғлиқ фаолиятда бўлади

Сув хўжалиги ишлаб чиқаришининг айрим қисмлари мураккаб табиий шароит, дала шароитида ҳам бўлади. Бу ҳолатлар ишлаб чиқариш жараёнларининг хавфлилик даражасини маълум миқдорда юқори бўлишига мойиллигини оширади

Ишлаб чиқариш жараёнлари хавфсизлиги бу ишловчиларнинг мазкур жараёнда хавфлардан ҳимояланганлик ҳолатидир.

Ишлаб чиқаришда унинг таъсири сабабли ишловчининг жароҳатланиши бахтсиз ҳодиса деб тушунилади. Бахтсиз ҳодиса сабабли ишловчининг соғлиги ёмонлашади, корхонага иқтисодий зарар келади

Жароҳатланиш – ишлаб чиқаришдаги зарарли ёки хавфли таъсирлар натижасида инсон органлари ёки тери қоплами физиологик бир бутунлигининг бузилишидир.

Фаннинг мақсади ўқувчиларда ишлаб чиқариш жараёнлари хавфсизлиги тўғрисидаги тушунчаларни ҳосил қилиш, ишлаб чиқариш тўғрисида, унинг турлари, шакллари ва моҳияти тўғрисида, ишлаб чиқаришда бўладиган ишловчилар учун ноқулай ҳолатларни камайтириш, хавфсиз иш шароитини яратиш тўғрисида билимларни шакиллантиришидир

Мақсадни амалга ошириш учун фан ўз олдига қуйидаги вазифаларни қўяди ва ҳал этади:

- - ишлаб чиқариш хусусан сув хўжалигига таллуқли ишлаб чиқаришни ёритиш ўқувчиларда ишлаб чиқариш тўғрисида тушунчалар ҳосил қилиш.
- - ишлаб чиқариш жараёнида содир бўладиган эҳтимолий хавфлар, қайсики ишловчиларга зарар етказадиган ҳақида тушунча бериш.
- - ҳосил бўлиши мумкин бўлган хавфлар тўғрисида тушунчалар, уларнинг оқибатларини ёритиш.
- - хавфларнинг зарарлилик даражасини камайтириш ёки бартараф қилиш бўйича ишлар ва уларни амалга ошириш.
- - хавфли ва зарарли омилларнинг меъёрлари ва улар ҳақидаги меъёрий ҳужжатлардан фойдаланиш.
- - хавфли ва зарарли омилларни аниқлаш бўйича техник воситаларни билиш, улардан фойдаланиш.
- - ишлаб чиқариш корхоналарида хавфсизлик бўйича ишни ташкил қилиш ва бошқалар.